

Ihmisiä kirkonkirjoissa

Kirkonkirjat 1600-luvulla säädetty kirkkolaki määräsi jokaisen seurakunnan pitämään rippikirjaa. Niiden tarkoituksena oli valvoa seurakuntalaisten hengellistä ja vähän muutakin elämää. Rippikirjoissa viitataan usein rikos- eli rikekirjoihin joihin on merkitty muitakin kuin hengellisiä tapahtumia.

Kirkko oli jo 1500-luvulla mukana ihmisten elämässä. Siltä ajalta löytyvät papin- ja lukkarinverokirjat. Ne näyttävät keskittyvän pelkästään taloudellisiin asioihin. Vanhimmat rippikirjat ovat vuosilta 1665 - 67, Pohjois-Savosta rippikirjoja löytyy 1700-luvun alkupuolelta. Rippikirjojen tiedot tarkentuivat 1700-luvun puolessavälissä.

Niihin merkittiin seurakuntalaisten syntymä- ja kuolinajat sekä sosiaalinen asema. Ajan kuluessa kirjoihin ilmestyi avioliittomerkinnät ja huomautussarakkeet, joihin saatettiin merkitä henkilökohtaisia asioita. Sotilaspalvelus saatettiin myös mainita.

Kirkko piti myös muita luetteloita. Syntyneisiin merkittiin syntyneet lapset, lastenkirjoihin perheen ripillä käymättömät lapset. Kuolleille ja muuttaneille oli kummallekin omat kirjansa. Avioliittoon kuulutetuilla ja vihityillä oli omat tiedostonsa. Rippikirjoja pidettiin n. 300 vuotta. Evankelisluterilaisessa kirkossa luovuttiin rippikirjojen pidosta 1962.

Kirkonkirjojen kertomaa

Kirjat kertovat omaa, joskus karuakin tarinaa aikakautensa ihmisistä ja heidän elämästään. Niistä löytyy ihmisen elämä, kuolema ja hänen oma paikkansa silloisessa yhteiskunnassa. Voimakkaasti erottuu ihmisen yhteiskunnallinen asema ja varallisuus.

Esimerkiksi avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset saivat kirkon taholla merkin otsaansa, äpärä. Hyvin usein nämä lapset aikuistuttuaan muuttivat toiseen pitäjään. Merkinnot kirkonkirjoissa seurasivat mukana mutta eivät olleet uuden pitäjän ihmisten tiedossa.

Jotkut merkinnän pitävät sisällään hyvinkin järkyttävän ihmiskohtalon. Fredrikka Rautiainen syntyi 1844 Lapinlahden Väisälänmäellä, silloisessa Iisalmen maaseurakunnassa, Lars Rautiaisen ja Anna Partasen perheeseen. Siihen näyttää kuuluneen useita sisarusia sekä isoisa Pohl ja isoäiti Catharina Jääskeläinen.. Isoäiti Kuolee 1850, perhe asuu silloin Lapinlahden Ollikkalassa. Fredrika pääsee ripille 1862. Joulukuussa 1871 Fredrika synnyttää lapsen Ollikkalassa. Isästä ei ole kirjoissa mainintaa, siellä on vain merkintä oäkta eli äpärä. Lapsi kuolee 29.11.1872 vajaan vuoden vanhana. Rippikirjassa 1870 - 1880 Ollikkala Inhyeshjon on huomautussarakkeessa merkintä Fredrikan kohdalla: i fängelse för barnmord. Fredrika vangitaan lapsen murhasta. Ripillä hän on merkintöjen mukaan käynyt vielä 1876, joten vangitseminen on tapahtunut tämän jälkeen. Fredrika kuolee naimattomana 1899 Ollikkalassa.

Yksinäiset lapset näyttävät olleen kirkolle melkoinen ongelma, ehkä enemmän kuin muulle yhteiskunnalle. Monet aviottomien lasten äidit näyttävät pärjänneen jos ei hyvin niin kuitenkin kohtuullisesti. Piika Ulrica Rautiaisella, syntynyt 1829 Tuusniemellä ja kuollut 1903 Kuopion maaseurakunnassa, on kolme aviotonta lasta. He Ovat syntyneet Lamperilassa ja Haminalahdessa. Kaksi vanhinta lasta muttaa Viipuriin ja nuorin kuoli 1868. Ulrica vihitään 1880-luvulla Aaro Julkusen kanssa.

Helena Rautiaisella on kaiken kaikkiaan neljä yksinäistä lasta. He asuvat Kuopion maaseurakunnan Ritoniemessä. Hänet vihitään 1854 Olof Antikaisen kanssa. Mies ottaa ainakin osan lapsista omalle nimelleen.

Myös sosiaalinen käyttäytyminen, inhimilliset heikkoudet ja fyysinen vajavaisuus näyttää kiinnostaneen kirkkoa. Eva Ruuskanen, Petter Rautiaisen vaimo, kuolee 1893. Petter on silloin yli seitsemänkymmentä vuotta vanha. Rippikirjan huomautuksissa lukee: ”ei ole käynyt ripillä 10 vuoteen ja sakotettu viinan myynnistä”.

Samaan ”syntiin” näyttää syyllistyneen Rautavaaralainen Antti Rautiainen, jopa useampaan kertaan. Rippikirjan merkintöjen mukaan Antti ei näytä syyllistyneen myöskään kovin usein ripillä käyntiin.

Olof Antinpoika Rautiaisen nimi löytyy myös rikoskirjasta. Hän näyttää syyllistyneen viinanmyynnin syntiin. Olof kuolee Niuvanniemen sairashuoneella 1894.

Kirkonkirjoissa on ihmiset luokiteltu hyvin tarkkaan kukin säätynsä mukaan. Kirkolle ei riittänyt tämä luokittelu ihmisen elinaikana vaan siihen pyrittiin vaikuttamaan vielä kuoleman jälkeen. Iivari Rautiainen kuolee 1892. Kuolleitten luettelossa on Iivarin määritelmänä ”kylän köyhä”.